

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΠΕΜΠΤΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2004

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

A. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γ' αυτό ακριβώς και ανέπτυξα σε μακρός τα σχετικά με την πόλη, γιατί θέλησα να κάνω κατανοητό ότι δεν αγωνιζόμαστε για πράγματα ίσης σημασίας εμείς και όσοι δεν έχουν τίποτα όμοιο με αυτά εδώ, και συνάμα να στηρίξω με φανερές αποδείξεις το εγκώμιο αυτών για τους οποίους τώρα μιλώ. Και έχει ειπωθεί το πιο μεγάλο μέρος αυτού. Γιατί με όσα εγώ εξήμνησα την πόλη, τη στόλισαν τα ανδραγαθήματα αυτών εδώ και των ομοίων τους και όχι για πολλούς από τους Έλληνες, όπως ακριβώς γι' αυτούς εδώ, θα φαινόταν ο έπαινος ισάξιος των έργων τους. Και νομίζω ότι ο τωρινός θάνατος αυτών εδώ δηλώνει την ανδρεία τους, είτε είναι το πρώτο φαινόμενο είτε η τελική επισφράγιση.

B1.

Ο Περικλής έχει εκφωνήσει το μεγαλύτερο μέρος του επιτάφιου λόγου του μιλώντας για την πόλη της Αθήνας χωρίς όμως ακόμη να έχει αναφερθεί στους νεκρούς προς τιμήν των οποίων γίνεται η τελετή.

Άλλωστε, αυτή είναι και η βασική διαφορά του Επιταφίου του από τους άλλους ανάλογους λόγους. Στόχος του Περικλή ήταν να παρουσιάσει το μεγαλείο της Αθήνας. Να αναφερθεί στον τρόπο με τον οποίο η πόλη έφτασε στην ακμή. Να παρουσιάσει τις αξίες και το γενικό πνεύμα που ενέπνεε και καθοδηγούσε τους Αθηναίους, την πολιτειακή οργάνωση καθώς και τους τρόπους που ενεργούσε ο Αθηναίος ως ιδιώτης. Γι' αυτό το λόγο κάνει μια πολύ μικρή αναφορά στα κατορθώματα των προγόνων και μιλάει γενικά και αόριστα για τα πολεμικά έργα των εχθρών της χρονιάς, κομμάτι που σε άλλους επιταφίους κάλυπτε τη μεγαλύτερη έκταση.

Πολλοί είναι οι λόγοι που ερμηνεύουν τη συμπεριφορά του. Αρχικά η πρόθεσή του να δικαιολογήσει τη θυσία των πεσόντων. Επίσης η διάθεσή του να εμπυχώσει τόσο τους ντόπιους όσο και τους συμμάχους τους ώστε να δείξουν αγωνιατική διάθεση το επόμενο έτος του πολέμου. Ακόμη και η διάθεση να προβάλλει τον εαυτό που ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό για το μεγαλείο μπορούν να επεξηγήσουν την απόκλιση. Όλα αυτά απορρέουν από τη βασική σκέψη πως ο αγώνας για έναν Αθηναίο δεν είναι μόνο χρέος για την πατρίδα αλλά χρέος απέναντι στον εαυτό του καθώς αγωνίζεται για να διαφυλάξει την ευτυχία την οποία εγγυάται η ποιοτική ζωή που η Αθήνα του εξασφαλίζει.

Έχοντας αντίληψη αυτής της απόκλισης, ο Περικλής θεωρεί σωστό να δικαιολογήσει την διεξοδική αναφορά στην πόλη στο κεφάλαιο 42. Εκθέτει, λοιπόν την άποψη πως μια τέτοια αναφορά υποδείκνυε το χρέος των ζωντανών και θεμελιώνει τον έπαινο των νεκρών του πρώτου έτους του πελοποννησιακού πολέμου.

B2

Η αναφορά στη σχέση ανάμεσα στα λόγια και τα έργα επανέρχεται στο κεφάλαιο 42 για άλλα μια φορά. Υπήρχαν σημεία του λόγου, όπως στο κεφάλαιο 35, στο προοίμιο δηλαδή, όπου ο Περικλής θεώρησε πως τα λόγια ενός ρήτορα δε μπορούν να αποδώσουν τα έργα των νεκρών. Μόνο που στο κεφάλαιο 42 τα λόγια και τα έργα δίνονται όχι σε σχέση αντίθεσης αλλά εναρμονισμού. Μιλώντας για έργα εννοεί τα κατορθώματα των νεκρών ενώ λόγοι είναι οι έπαινοί τους από το ρήτορα. Συνήθως οι έπαινοι είναι υπερβολικοί καθώς υπερτονίζουν τις καταστάσεις. Στην περίπτωση όμως των Αθηναίων δεν ισχύει κάτι τέτοιο. Η τόλμη τους, προϋπόθεση λογικής επεξεργασίας και συναισθήματος που πηγάζει από «τον έρωτα» που τους εμπνέει η πόλη ήταν τόσο μεγάλη ώστε ο έπαινος να λειτουργεί εξισορροποητικά των ανδραγαθημάτων. Αν και πριν από λίγο ο Περικλής απέρριψε τους παραφουσκωμένους επαινούς των ποιητών γιατί λειτουργούν εις βάρος της αλήθειας, στο σημείο αυτό θεωρεί πως ο Αθηναίος υπερέχει, ίσως μαζί και με κάποιους άλλους για να μετριάσει την υπερβολή, έτσι ώστε οι έπαινοι γι' αυτούς να ισοζυγίζονται με τα κατορθώματά τους.

Ο Περικλής στο κεφάλαιο 42 προβαίνοντας σε μια κατηγοριοποίηση των νεκρών τους διακρίνει και ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση. Μιλάει τόσο για πλούσιους που προτίμησαν το θάνατο από την απόλαυση των αγαθών τους και για φτωχούς που θυσιάστηκαν αν και θα μπορούσαν να δειλιάσουν με την ελπίδα ότι κάποτε θα γίνουν πλούσιοι, απολαμβάνοντας μια πιο ευχάριστη ζωή. Παρατηρούμε, λοιπόν, πως ο πλούτος είτε ως πραγματικότητα είτε ως ελπίδα δεν λειτουργήσει ως αντικίνητρο για τη θυσία υπέρ της πατρίδας.

Στο κεφάλαιο 43, όπου πλέον ο ρήτορας έχει περάσει στην παραίνεση προς τους ζωντανούς επανέρχεται και πάλι στο θέμα του πλούτου και της φτώχειας. Εκφράζει την άποψη πως οι κακοπραγούντες αγωνίζονται με πνεύμα αυτοθυσίας παρόλο που δεν έχουν τίποτα εκτός από τη ζωή τους να χάσουν. Το πιο δίκαιο θα ήταν να ριψοκινδυνεύουν οι πλούσιοι και οι ευτυχιωμένοι για να διαφυλάξουν τα αγαθά τους. Προσπαθεί με άλλα λόγια ο Περικλής να προτρέψει σε επίδειξη ανδρείας αυτούς που ίσως δειλιάσουν από την επιθυμία τους να συνεχίσουν να απολαμβάνουν τον πλούτο τους.

Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα πως καθώς στο κεφάλαιο 42 αναφέρεται σε νεκρούς και επιθυμεί να τους εγκωμιάσει, ο ρήτορας τονίζει το γεγονός πως ο πλούτος δε λειτουργήσει ως αντικίνητρο για τη θυσία ενώ στο κεφάλαιο 43 που απευθύνει προτροπές σε ζωντανούς θεωρεί ότι ο πλούτος θα πρέπει να λειτουργήσει ως κίνητρο για επίδειξη ανδρείας, έτσι ώστε να μη βρεθεί ποτέ στη δυσάρεστη θέση κάποιος να στερηθεί τα αγαθά του καθώς σύμφωνα με την ψυχολογική του παρατήρηση λυπάται περισσότερο αυτός που είχε συνηθίσει στην καλοπέραση και ξαφνικά η ζωή του αλλάζει ριζικά.

B4.

σελ 11 «Μια λοιπόν ... σελ. 12 ... Ξεχνάμε τον πόλεμο».

B5

Αδίδακτος → διδασκαλία
Ρήτορας → είρηται / λέγω / λόγος
Ευκοομία → εκόσμησαν
Εμπρόθετος → προτίθεσθαι
Φασματικός → φανείη
Ατελεύτητος → τελευταία
Λεξιπενία → πενίας
Φυγόδικος → διαφυγών
Λήμμα → λαβόντες
Νόμισμα → νομίσαντες

Γ1

Εγώ λοιπόν ο ίδιος, Αντιφώντα, όπως ακριβώς κάποιος άλλος ευχαριστιέται με ένα ικανό άλογο ή με ένα σκυλί ή με ένα πουλί, έτσι ακόμα περισσότερο ευχαριστιέμαι με τους καλούς φίλους. Και αν έχω κάτι καλό, το (εξηγώ) διδάσκω, και με άλλους συναναστρέφομαι από τους οποίους θεωρώ ότι θα ωφεληθούν σε κάτι για την απόκτηση της αρετής. Και τους θησαυρούς των παλιών σοφών ανδρών τους οποίους εκείνοι άφησαν αφού τους κατέγραψαν σε βιβλία, ξετυλίγοντας μαζί με τους φίλους με λεπτομέρειες αναλύουμε και αν δούμε κάτι καλό, το επιλέγουμε (το υιοθετούμε) και θεωρούμε μεγάλο κέρδος αν γίνουμε φίλοι μεταξύ μας. Όταν εγώ άκουσα αυτά μου έδωσε την εντύπωση πως είναι ευτυχιωμένοι και πως οδηγεί αυτούς που τον ακούνε στην ευτυχία.

Γ2

α) δρᾶμεν → ἴδωμεν
γιγνώμεθα → γενοῦ
ἄφελήσασθαι → ἀφεληκέναι
συνίστημι → συνέστησας / συνιστάντος

- β) ὄρνιθι → ὄρνιν
 τι → τισί
 σοφῶν → σοφάς
 μέγα → μείζον/μέγιστον
 ταῦτα → τούτων

Γ3

α)

ΥΠ	Ἄν τί ὄρωμεν ἀγαθόν	→	ἐάν + Υποτ
ΑΠ	ἐκλεγόμεθα		Οριστ. ΕΝΣ

→ Ο Υποθετικός Λόγος δηλώνει αόριστη επανάληψη παρόν / μέλλον

Μη πραγματικό

ΥΠ	εἰ + οριστ. Ι. Χ.	→	ΥΠ	εἰ τί ἐρωῶμεν ἀγαθόν
ΑΠ	Δυνητική οριστική		ΑΠ	ἂν ἐξελεγόμεθα

- β) φίλοι: Αντικείμενο στο ρ. ἦδεται / δοτική αιτίας στο ἦδεται
 εἰς ἀρετήν: Εμπρόθετος προσδιορισμός σκοπού στο "ἀκρλήσασθαι"
 ἀλλήλοις: Ετερόπλευτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο "φίλοις"
 φίλοι: Κατηγορούμενο μέσω του "γιγνώμεθα" στο εννοούμενο ἡμεῖς
 ἀκούοντι: Χρονική μτχ, συνημμένη
 εἶναι: Αντικείμενο στο προσωπικό ρ. ἐδόκει ειδικό απαρέμφατο